

**OPINIILE VIITOARELOR CADRE DIDACTICE PRIVIND
CALITATEA ȘI UTILITATEA IMPLEMENTĂRII CURSULUI EDUCAȚIA INCLUZIVĂ**

***Maria PERETEATCU, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Moldova***

Summary: The article reflects the results of the evaluation process on the implementation of inclusive education as compulsory course in higher education. The developed questionnaire covers eight aspects focused on Inclusive education teaching course. The results of the questioning and assessment on the quality of the Inclusive Education course will be used to identify solutions for increasing the quality of initial and continuous training in inclusive education at university level.

În studiul de față ne-am propus analiza implementării cursului Educație incluzivă, în volum de 2 credite ECTS, cu statut obligatoriu în componența modulului psihopedagogic - standard de stat în formarea inițială a cadrelor didactice .

Obiective:

- Estimarea/Diagnosticarea situației privind implementarea cursului EI la nivel instituțional;
- Colectarea informațiilor relevante pentru perioada 2012-2015 și stabilirea veridicității datelor;
- Estimarea evoluției procesului de implementare a cursului EI.

Aspecte evaluate:

- a. Calitatea și utilitatea cursului educație incluzivă
- b. Calitatea predării cursului EI
- c. Relația cadru didactic-student la cursul EI
- d. Evaluarea/examinarea în cadrul cursului EI
- e. dezvoltarea abilităților/competențelor
- f. percepțiile studenților asupra educației incluzive.

Metodologie:

Studiu cantitativ (chestionar) cu beneficiarii cursului EI – 75 de studenții de la domeniul 14 – Științe ale Educației.

Studiu calitativ: În calitate de metodă de analiză a indicatorilor propuși în Aspecte de evaluare vor fi: observarea directă asupra domeniilor de activitate; informarea și înregistrarea corectă a datelor obținute pe baza observării; colectarea și analiza datelor statistice; verificarea datelor completate de către instituții în formularele de autoevaluare; sondaje de opinie; focus-grupuri/convorbiri cu studenți; luarea în considerare a tuturor factorilor care influențează activitatea instituției în domeniul evaluat; analiza complexă a activității cu formularea concluziilor și aprecierilor etc.

1. Introducere

În perioada anilor 2010-2015 se atestă un succes în sfera legislației, politicilor și practicilor incluzive, conceptul de „incluziune” este inclus în agenda factorilor de decizie și a specialiștilor. Un eveniment însemnat a fost ratificarea de către Republica Moldova a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități - 2010 [1].

Au fost aprobate acte legislative care au la bază principiul incluziunii tuturor copiilor în procesul educațional. Documentele elaborate și aprobate au constituit esența filozofiei incluziunii. Cele mai importante documente de politici naționale care au stat la baza amplului proces de trecere de la segregare la integrare/incluziune sunt:

Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015 și Planul consolidat de acțiuni pentru sectorul educației, 2011-2015 au ca obiective prioritare: modernizarea sistemului educațional din Republica Moldova în scopul asigurării unei dezvoltări umane durabile prin asigurarea accesului echitabil și nediscriminatoriu la studii de calitate la toate nivelele de învățământ; asigurarea unei educații preșcolare, primare și secundare de calitate pentru toți copiii prin dezvoltarea unor școli prietenoase copilului și extinderea practicilor educației incluzive [4].

Un rol crucial în implementarea educației incluzive revine Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 523 din 11.07.2011 [3]. Educația incluzivă, în sensul prezentului Program, prevede schimbarea și adaptarea continuă a sistemului educațional pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor ce decurg din aceasta, pentru a oferi educație de calitate tuturor în contexte integrate și medii de învățare comună.

Este important de remarcat că pct. 58 și 59 din Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020 prevăd că beneficiarii ai educației incluzive sunt toți copiii, indiferent de starea materială a familiei, reședință, apartenența etnică, limba vorbită, sex, vârstă, confesiune, starea de sănătate, caracteristicile de învățare, antecedentele penale etc. [3].

Cu începere din anul 2010 școlile generale sunt deschise pentru toți copiii, aceasta semnificând inițierea unui proces național pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Pentru a asigura o educație de calitate pentru toți copiii e necesar să pregătim cadre didactice competente din perspectiva EI, deoarece resursa umană este considerată o verigă foarte importantă a procesului de creștere a eficienței sistemului educațional. Formarea cadrelor didactice este un proces continuu care cuprinde două etape obligatorii: formarea inițială, care permite absolvenților diferitelor forme specifice de calificare (licee, colegii, universități) să intre în învățământ și formarea continuă realizată prin cursuri care sunt destinate profesorilor după intrarea în învățământ.

Conform studiului realizat de L. Malcoci, și Inga Chistruga-Sinchevici, [2] circa 80% din pedagogii chestionați au menționat că în școala lor există personal calificat în domeniul educației incluzive și că atât administrația școlii, cât și pedagogii au fost instruiți în ultimii trei ani în domeniul educației incluzive. 77% din cei chestionați s-au

dat cu părerea că toți pedagogii care au trecut cursuri de instruire implementează în practică educația incluzivă. Totodată, la întrebarea dacă majoritatea cadrelor didactice sunt suficient de pregătite pentru a face față tuturor cerințelor educației incluzive, 2/3 din pedagogii chestionați au dat un răspuns afirmativ, iar fiecare al treilea chestionat a oferit un răspuns negativ sau nu s-a pronunțat. Fiind rugate să se expună asupra faptului dacă sunt sigure că pot preda lecții diferitor grupuri de elevi cu CES, 2/3 din cadrele didactice chestionate au indicat că ele sunt sigure sau foarte sigure că pot preda lecții elevilor cu dizabilități fizice. Totodată, mai bine de 50% din cei chestionați au indicat că ei mai curând nu sunt siguri sau nu sunt siguri deloc că pot preda lecții elevilor cu deficiențe auditive, elevilor cu deficiențe vizuale, elevilor cu tulburări de comportament. Cu referință la elevii cu tulburări de limbaj, cu dizabilități de învățare, cu întârziere, deficiență mentală, respondenții practic s-au divizat în jumătate: o parte a menționat că sunt siguri/ foarte siguri că pot preda lecții acestor grupuri de elevi, iar altă parte – că nu sunt siguri/ deloc siguri în aceasta. Deci, vedem că nivelul de pregătire a pedagogilor din școală lasă de dorit. De aceea trebuie să punem mare accent pe formarea inițială a cadrelor didactice care pe viitor vor activa în instituțiile de învățământ preuniversitar.

În studiu sunt prezentate rezultatele chestionării studenților de la Universitatea de Stat din Tiraspol (cu Sediul în Chișinău). La completarea chestionarului cei mai mulți studenți au fost de la Facultatea de Pedagogie – 44 de studenți și 31 de studenți de la facultățile de Biologie și geografie, Filologie. În continuare vom prezenta analiza rezultatelor obținute pe diverse dimensiuni conform chestionarului completat.

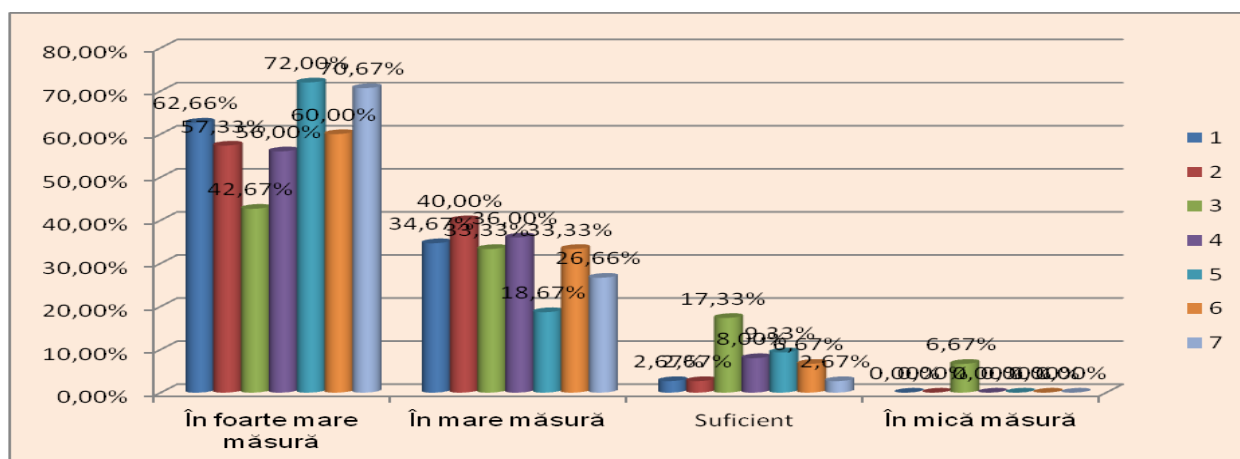
2. Calitatea și utilitatea cursului educație incluzivă

Rezultatele cantitative la dimensiunea A. Calitatea și utilitatea cursului educație incluzivă sunt reflectate în tabelul 1. și figura 1.

Tabelul 1. Calitatea și utilitatea cursului educație incluzivă

A. CALITATEA ȘI UTILITATEA CURSULUI EDUCAȚIE INCLUZIVĂ (EI)					
	În foarte mare măsură	În mare măsură	Suficient	În mică măsură	Deloc
1.Cursul Educație incluzivă (EI), recomandat de către Ministerul Educației, este consistent, structurat logic, clar și motivant	47 (62,66%)	26 (34,67%)	2 (2,67%)	-	-
2.Cursul EI conține un set de obiective și finalități de studiu clar definite, orientate spre formarea de competențe profesionale în domeniu	43 (57,33%)	30 (40,00%)	2 (2,67%)	-	-
3.Repartizarea orelor pentru teorie, seminare/laborator și lucrul individual este optimală	32 (42,67%)	25 (33,33%)	13 (17,33%)	5 (6,67%)	-

4.Cursul se bazează pe o bibliografie consistentă și actualizată	42 (56,00%)	27 (36,00%)	6 (8,00%)	-	-
5.Cursul conține informații suficiente și utile pentru viitoarea activitate cu copiii cu cerințe educaționale speciale	54 (72,00%)	14 (18,67%)	7 (9,33%)	-	-
6.După studierea cursului Ei interesul meu pentru domeniu a crescut	45 (60,00%)	25 (33,33%)	5 (6,67%)	-	-
7.Cursul Ei este un curs academic necesar	53 (70,67%)	20 (26,66%)	2 (2,67%)	-	-

Figura 1. Calitatea și utilitatea cursului educație incluzivă

În baza celor reprezentate în tabelă și figură vom menționa următoarele: ponderea cea mai mare îl are Itemul 5 - Cursul conține informații suficiente și utile pentru viitoarea activitate cu copiii cu cerințe educaționale speciale, 72% din numărul total de 75 de studenți au menționat aprecierea în foarte mare măsură; Cu referire la următorul Item 7 - Cursul Ei este un curs academic necesar - ponderea este de 70,67% cu calificativul în foarte mare măsură; pe la treilea loc după calitate și utilitate se află Itemul 1 - Cursul Educație incluzivă (EI), recomandat de către Ministerul Educației, este consistent, structurat logic, clar și motivant care a acumulat (62,66%) din numărul total de studenți. Considerăm necesar să apreciem Itemul 3 - Repartizarea orelor pentru teorie, seminare/laborator și lucrul individual este optimală care a cumulat următorul procentaj la calificativele:

În foarte mare măsură 32 (42,67%)	În mare măsură 25 (33,33%)	Suficient 13 (17,33%)	În mica măsură 5 (6,67%)	Deloc -
--------------------------------------	-------------------------------	--------------------------	-----------------------------	------------

Probabil aceasta este determinat de faptul că la etapa inițială în Planul de învățământ toate orelor au fost plasate la prelegeri.

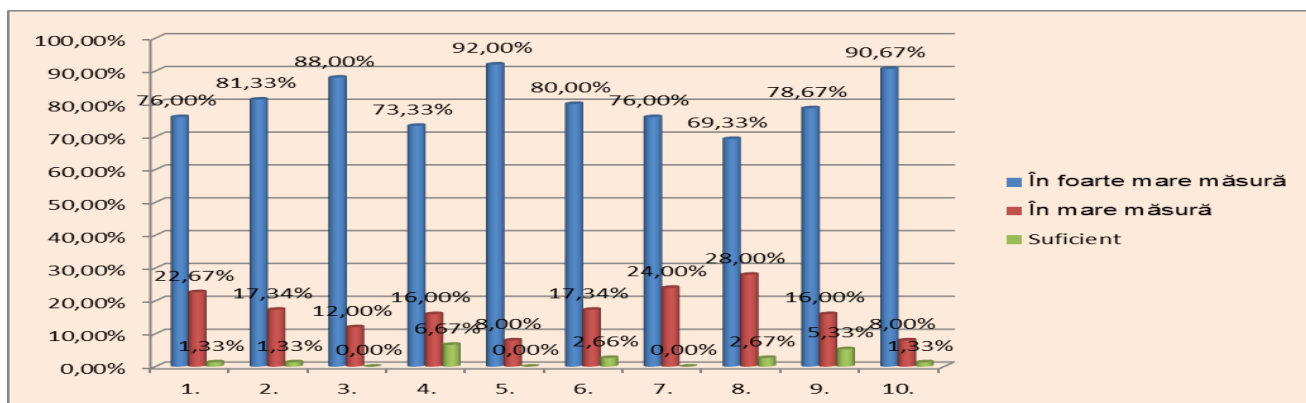
3. Calitatea predării cursului

Referitor la calitatea predării cursului majoritatea - 92% din numărul total de studenți au menționat că Cadrul didactic predă cu pasiune și interes - în foarte mare măsură. Apoi urmează indicatorul 10 - Cadrul didactic este punctual la ore - 90,67% și pe al treilea loc este indicatorul 3 - Explicațiile cadrului didactic la prelegeri/seminare/laborator sunt clare - 88,00% . Toți acești itemi au fost apreciați cu calificativul - în foarte mare măsură. În baza răspunsurilor oferite de studenți putem conchide că calitatea predării cursului este la un nivel înalt, deoarece în foarte mare măsură au apreciat de la 69% pînă la 92 %. Acest fapt poate fi explicat prin gradul mare de responsabilitate a unor profesori în predarea cursului EI.

Rezultatele cantitative la **dimensiunea Calitatea predării cursului** sunt reflectate în tabelul 2. și figura 2.

Tabelul 2. Calitatea predării cursului

B. CALITATEA PREDĂRII CURSULUI EI						
		În foarte mare măsură	În mare măsură	Suficient	În mică măsură	Deloc
1.	Titularul cursului EI enunță de la început obiectivele didactice, finalitățile de studiu și urmărește atingerea acestora	47 (76,00%)	17 (22,67%)	1 (1,33%)	-	-
2.	Cadrul didactic organizează interesant și eficient activitatea la prelegeri/seminare/laborator	61 (81,33%)	13 (17,34%)	1 (1,33%)	-	-
3.	Explicațiile cadrului didactic la prelegeri/seminare/laborator sunt clare	66 (88,00%)	9 (12,00%)	-	-	-
4.	În predare cadrul didactic insistă pe aspectele dificile ale cursului (reformulează explicațiile, folosește exemple concrete etc.)	58 (73,33%)	12 (16,00%)	5 (6,67%)	-	-
5.	Cadrul didactic predă cu pasiune și interes	69 (92,00%)	6 (8,00%)	-	-	-
6.	Materialele didactice utilizate la curs sunt variate și utile	60 (80,00%)	13 (17,34%)	2 (2,66%)	-	-
7.	Prin maniera de lucru, cadrul didactic stimulează gândirea independentă și spiritul critic	57 (76,00%)	18 (24,00%)	-	-	-
8.	Cadrul didactic solicită opinia studenților referitor la modul de predare	52 (69,33%)	21 (28,00%)	2 (2,67%)	-	-
9.	Cadrul didactic valorifică eficient timpul alocat pentru a explica problematica cursului EI	59 (78,67%)	12 (16,00%)	4 (5,33%)	-	-
10.	Cadrul didactic este punctual la ore	68 (90,67%)	6 (8,00%)	1 (1,33%)	-	-

Figura 2. Calitatea predării cursului

La indicatorul 4 - în predare cadrul didactic insistă pe aspectele dificile ale cursului (reformulează explicațiile, folosește exemple concrete etc.) 5 studenți, ceea ce constituie 6,67% au bifat ca suficient. Astfel, cercetarea a scos în evidență faptul că nu întotdeauna profesorii dispun de studii de caz, exemple concrete ce țin de subiectele puse în discuție. Acest fapt poate fi explicat prin gradul mai mare de responsabilitate.

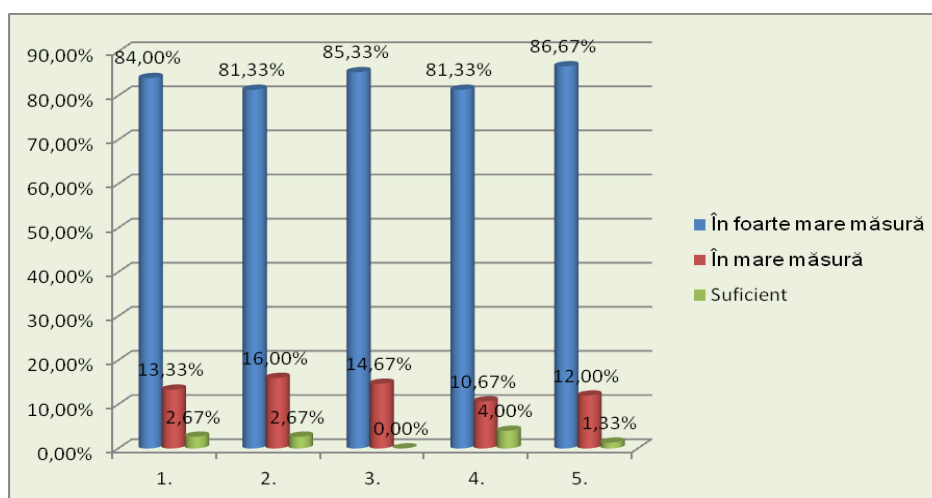
4. Relația cadru didactic-student la cursul EI

Rezultatele cantitative la dimensiunea Relația cadru didactic-student la cursul EI sunt reflectate în tabelul 3. și figura 3.

Tabelul 3. Relația cadru didactic-student la cursul EI

C. RELAȚIA CADRU DIDACTIC-STUDENT LA CURSUL EI						
		În foarte mare măsură	În mare măsură	Suficient	În mică măsură	Deloc
1.	Cadrul didactic stimulează implicarea activă a studenților în activitatea de predare prin acceptarea întrebărilor și intervențiilor acestora	63 (84,00%)	10 (13,33%)	2 (2,67%)	-	-
2.	Cadrul didactic are stabilite ore de consultație și este dispus să ofere suport suplimentar studentului la solicitare	61 (81,33%)	12 (16,00%)	2 (2,67%)	-	-
3.	Cadrul didactic stimulează interesul studenților și implicarea în activități precum proiecte, conferințe, cercuri științifice, cercetări in domeniul Educației Incluzive	64 (85,33%)	11 (14,67%)	-	-	-
4.	Prin comportament și atitudini proprii, cadrul didactic a avut o influență pozitivă asupra sistemului meu de valori	64 (81,33%)	8 (10,67%)	3 (4,00%)	-	-
5.	Cadrul didactic tratează studenții cu respect și cordialitate	65 (86,67%)	9 (12,00%)	1 (1,33%)	-	-

Figura 3. Relația cadru didactic-student la cursul EI

În baza celor reflectate în tabelă și figură vom menționa următoarele: Relația cadru didactic-student la cursul EI este apreciată **În foarte mare măsură** de la 86,67% din numărul total de studenți pînă la 81,33%. Acese date ne vorbesc despre o relație bazată pe încredere, stimă și respect reciproc. Merită apreciere pozitivă rezultatele obținute la această dimensiune. foarte importantă în procesul de predare/învățare.

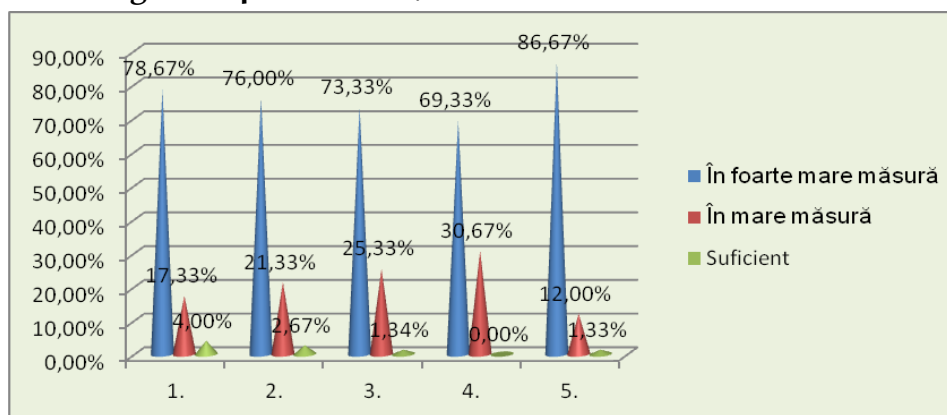
5. Evaluarea/examinarea în cadrul cursului EI

Rezultatele cantitative la **dimensiunea Evaluarea/examinarea în cadrul cursului EI** sunt reflectate în tabelul 4. și figura 4.

Tabelul 4. D. Evaluarea/examinarea în cadrul cursului EI

		În foarte mare măsură	În mare măsură	Suficient	În mică măsură	Deloc
1.	Modalitățile, criteriile și cerințele specifice de evaluare au fost anunțate la demararea cursului	59 (78,67%)	13 (17,33%)	3 (4,00%)	-	-
2.	Cadrul didactic evaluează studenții în mod corect/imparțial/obiectiv, bazîndu-se pe performanțe	57 (76,00%)	16 (21,33%)	2 (2,67%)	-	-
3.	Notele obținute pentru evaluările curente și evaluarea finală la cursul EI reflectă nivelul real al cunoștințelor dvs.	55 (73,33%)	19 (25,33%)	1 (1,34%)	-	-
4.	Cerințele examenului la cursul EI au solicitat studenților realizarea conexiunii teorie-practică	52 (69,33%)	23 (30,67%)	-	-	-
5.	Cadrul didactic oferă feedback clar și constructiv studenților privind progresele înregistrate după fiecare formă de evaluare	65 (86,67%)	9 (12,00%)	1 (1,33%)	-	-

Histograma 4. Evaluarea/examinarea în cadrul cursului EI

Cea mai mare pondere 86,67% o are indicatorul 5 - Cadrul didactic oferă feedback clar și constructiv studenților privind progresele înregistrate după fiecare formă de evaluare, apoi urmează indicatorul 1 cu 78,67% - Modalitățile, criteriile și cerințele specifice de evaluare au fost anunțate la demararea cursului; pe al treilea loc este indicatorul 2 - Cadrul didactic evaluează studenții în mod corect/imparțial/obiectiv, bazându-se pe performanțe - 76,00%, următorul indicator 3 a acumulat 73,33% - Notele obținute pentru evaluările curente și evaluarea finală la cursul EI reflectă nivelul real al cunoștințelor dvs. și indicatorul 4 - Cerințele examenului la cursul EI au solicitat studenților realizarea conexiunii teorie-practică - a acumulat 69,33%. Deci, constatăm că titularii de curs respectă rigorile către evaluarea/examinarea studenților. Ca suficient au apreciat de la 1 la 3 studenți, ceea ce constituie 1,33% - 4,00%.

6. Dezvoltarea abilităților/competențelor

Această dimensiune include 15 indicatori. Vom analiza indicatorii la care ponderea în procente au obținut calificativul - În mare măsură. Rezultatele cantitative la **dimensiunea Dezvoltarea abilităților/competențelor** sunt reflectate în tabelul 5.

Tabelul 5. Dezvoltarea abilităților/competențelor

E. DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR/COMPETENȚELOR						
		În foarte mare măsură	În mare măsură	Suficient	În mică măsură	Deloc
1.	Cursul EI mi-a oferit cunoștințe suficiente pentru a deveni un specialist informat/pregătit în domeniu EI	44 (58,67%)	25 (33,33%)	6 (8,00%)	-	-
2.	La finalizarea cursului EI sunt capabil:	-	-	-	-	-
a)	Să cunosc, să înțeleg și să explic principalele documente de politici și acte	24	40	11	-	-

	legislative, teorii, concepții în domeniul EI;	(32,00%)	(53,33%)	(14,67%)		
b)	Să studiez experiența internațională și modelele naționale de dezvoltare a practicilor incluzive în învățământul general și să selectez bune practici aplicabile în activitatea curentă	27 (36,00%)	33 (44,00%)	14 (18,67%)	1 (1,33%)	-
c)	Să realizez evaluarea nivelului de dezvoltare a copilului	39 (52,00%)	30 (40,00%)	5 (6,67%)	1 (1,33%)	-
d)	Să identific particularitățile de dezvoltare a copilului cu CES	45 (60,00%)	22 (29,33%)	8 (10,67%)	-	-
e)	Să aplic principiile abordării individualizate în toate activitățile ce vizează procesul educațional	39 (53,42%)	27 (36,99%)	6 (8,22%)	1 (1,37%)	-
f)	Să adaptez procesul educațional la necesitățile copiilor cu CES	40 (54,05%)	29 (39,19%)	5 (6,76%)	-	-
g)	Să elaborez și să realizez PEI, adaptări curriculare pentru copii cu CES, integrați în învățământul general	32 (43,24%)	31 (41,89%)	8 (10,81%)	3 (4,06%)	-
h)	Să valorizez copilul cu CES prin evidențierea potențialului acestuia	40 (53,33%)	28 (37,34%)	6 (8,00%)	1 (1,33%)	-
i)	Să cunosc principiile de dezvoltare a parteneriatului socio-educational și ale managementului EI	40 (53,33%)	22 (29,34%)	10 (13,33%)	3 (4,00%)	-
j)	Să posed și să formez și altora atitudini și percepții corecte privind EI	45 (60,00%)	24 (32,00%)	6 (8,00%)	-	-
k)	Să colaborez cu colegii, cadre didactice, non-didactice și familiile copiilor în procesul implementării EI	51 (68,00%)	20 (26,67%)	4 (5,33%)	-	-
l)	Să devin promotor al EI în școală și în societate	40 (53,33%)	26 (34,67%)	6 (8,00%)	3 (4,00%)	-
m)	Să îmi actualizez/completez continuu cunoștințele în domeniul EI	49 (66,22%)	20 (27,03%)	5 (6,75%)	-	-
n)	Să-mi dezvolt continuu competențele necesare pentru realizarea/ promovarea EI	51 (68,00%)	20 (26,67%)	4 (5,33%)	-	-

Notă: La Itemul E au completat 73 studenți; La Itemul F, G, M - au completat 74 studenți. Analizând rezultatele obținute și reflectate în tabela 6. vom menționa următoarele:

Itemul 1 - Cursul EI mi-a oferit cunoștințe suficiente pentru a deveni un specialist informat/pregătit în domeniul EI răspunsurile studenților s-au repartizat astfel:

În foarte mare măsură	În mare măsură	Suficient
44 studenți (58,67%)	25 studenți (33,33%)	6 studenți (8,00%)

Deci, vedem că mai mult de jumătate din studenți au apreciat cu calificativul **În foarte mare măsură**, cam a treia parte din studenți au apreciat - **În mare măsură** și numai 8% din numărul total de studenți au apreciat ca suficient. Astfel am putea menționa temele incluse în cursul EI au oferit cunoștințe suficiente pentru a deveni un specialist informat/pregătit în domeniul EI; Indicatorii - d, j, m, n, au fost apreciați cu calificativul în foarte mare măsură au cumulat de la 68% până la 60%.

În cele ce urmează vom analiza indicatorii cu calificativul **în foarte mare măsură** care au cumulat de la 32% până la 43,24%. Aceștea sunt indicatorii - a, b, g. Pe viitor în predarea cursului EI să se atragă mai mare atenție la indicatorii:

- Lucrul mai profund asupra legislației naționale și internaționale și a politicilor educaționale;
- Inițierea cu experiența internațională și modelele naționale de dezvoltare a practicilor incluzive în învățământul general și selectarea bunelor practici aplicabile în activitatea curentă;
- Elaborarea și realizarea PEI, adaptări curriculare pentru copii cu CES, integrați în învățământul general.

Studiul a scos în evidență faptul că ponderea studenților care cunosc cadrul legal în domeniul educației inclusive, inițierea cu experiența internațională și modelele naționale de dezvoltare a practicilor inclusive, elaborarea și realizarea PEI, adaptări curriculare pentru copii cu CES este destul de redusă.

7. Opiniile studenților înainte și după finalizarea cursului

Rezultatele cantitative la indicatorul Opiniile studenților înainte și după finalizarea cursului sunt reflectate în tabelul 6 și figura 5.

Tabelul 6. Opiniile studenților înainte și după finalizarea cursului

1. Înainte de realizarea/finalizarea cursului EI, în ce măsură erați de acord cu ideea incluziunii elevilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul general?

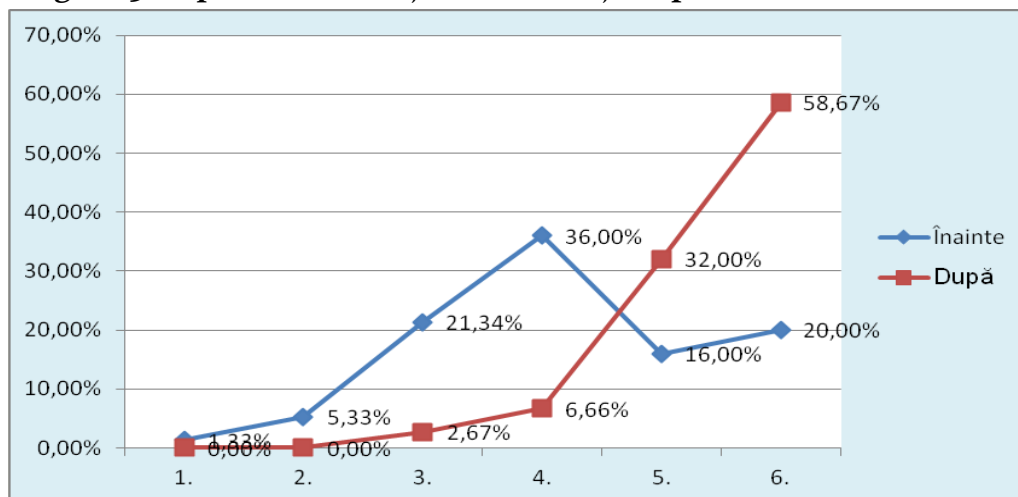
1	2	3	4	5	6
Nu eram deloc de acord	Nu eram de acord în general	Nu eram de acord într-o oarecare măsură	Eram de acord într-o oarecare măsură	Eram de acord în general	Eram total de acord
1 (1,33%)	4 (5,33%)	16 (21,34%)	27 (36,00%)	12 (16,00%)	15 (20,00%)

2. Acum, după realizarea/finalizarea cursului EI, în ce măsură sunteți de acord cu ideea incluziunii copiilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul general?

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Nu sunt deloc de acord	Nu sunt de acord în general	Nu sunt de acord într-o oarecare măsură	Sunt de acord într-o oarecare măsură	Sunt de acord în general	Sunt total de acord
-	-	2 (2,67%)	5 (6,66%)	24 (32,00%)	44 (58,67%)

Figura 5. Opiniile studenților înainte și după finalizarea cursului

Conform studiului circa 28% din studenții chestionați au menționat că nu sunt de acord cu ideea incluziunii elevilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul general. După finalizarea cursului EI acest procent s-a micșorat pînă la 2,67%. Pînă la realizarea cursului erau de acord în general 16,00%, după finalizarea cursului numărul studenților s-a dublat – 32%. Dacă pînă la realizarea cursului erau total de acord – 20% de studenți, după realizarea cursului de EI s-a ajuns pînă la 58,67% total de acord. Aceste rezultate ne orientează spre concluzia că mai mult de jumătate din studenți și-au modificat percepția și viziunile asupra procesului de incluziune educațională după realizarea/finalizarea cursului obligatoriu Educație incluzivă.

Concluzii:

Analiza datelor din chestionarele completate de studenți ne permite să constatăm următoarele:

- În sistemul universitar se atestă, per total, o atitudine pozitivă a studenților vis-a-vis de implementarea cursului Educație incluzivă și, în mare, de formarea inițială în domeniul educației incluzive la nivel universitar.
- Majoritatea studenților consideră necesară formarea inițială în domeniul educației incluzive și apreciază pozitiv implementarea în universități a cursului *Educația incluzivă*, cu statut obligatoriu.
- Studenții apreciază pozitiv calitatea conținuturilor cursului *Educația incluzivă*, calitatea predării cursului și cadrul relațional în procesul predării acestuia.
- Studenții au remarcat formarea în procesul predării-învățării-evaluării cursului *Educația incluzivă* a competențelor necesare pentru a promova/realiza educația incluzivă în școală.
- Studenții au remarcat faptul că la finalizarea cursului și-au creat o viziune generală privind esența și actualitatea promovării *Educației incluzive* în Republica Moldova.

- Studenții își doresc să fie create condiții de dezvoltare și în continuare a competențelor în domeniul *Educației incluzive*, să fie realizat echilibrul între teorie și practică, iar tehnologiile de predare-învățare să fie interactive etc.
- După realizarea/finalizarea cursului *Educația incluzivă* majoritatea studenților și-au modificat percepția și viziunile asupra procesului de incluziune educațională în școala generală a copiilor cu CES de la dezacord sau acord parțial până la acord în general și total.

Referințe bibliografice

1. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Legea nr. 166-XVIII din 09.07.2010
2. Malcoci L., Chistruga-Sinchevici I. Incluziunea elevilor cu CES în școlile din comunitate. Chișinău: Studiu sociologic, 2015.
3. Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 523 din 11.07.2011.
4. Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011 - 2015 Chișinău (extrase) Aprobat prin ordinul ministrului educației nr. 849 din 29. 11. 2010